

ПРОФЕСОР МАРАТ МИКОЛАЙОВИЧ ВЕРНИКОВ

Верников Марат Миколайович — відомий український вчений і викладач в галузі філософії, доктор філософських наук (1981), професор (1984), Заслужений діяч науки і техніки України (1999), академік Української академії політичних наук (2002), завідувач кафедри культурології філософського факультету ОНУ (2003), голова спеціалізованої вченої ради Д41.051.09 Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова по захисту докторських дисертацій з філософії (2002). Працює в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова з січня 1999 року спочатку

професором кафедри філософії природничих факультетів. За вагомих внесок у створення філософського факультету нагороджений Почесною грамотою голови Одеської обласної державної адміністрації. Є одним із засновників філософського факультету, кафедри культурології і докторської спеціалізованої вченої ради.

Народився Марат Миколайович 25 червня 1934 року в с. Щербинівка, нині місто Червоноармійськ, Донецької області.

Марат Миколайович розповідає: «Виховала мене матір, яка виросла в багатодітній сім'ї шахтаря, загиблого в шахті. Але завдяки демократичній освітянській політиці радянської влади, закінчила в Одесі медичний робфак і продовжувала навчання в Одеському і Київському медичних інститутах. Страхиття німецько-фашистської окупації пережили під м. Маріуполем і в самому Маріуполі, де мати брала участь в партизанському русі. У 1946 році її було скеровано Наркомздравом у Львівську область, де проживали спочатку в одному з районів, а потім у м. Львові».

Тут Марат Миколайович закінчив середню школу (1952), а потім — з відзнакою юридичний факультет Львівського державного університету (1957), працював у радах народних депутатів. Закінчив аспірантуру у відділі філософії Інституту суспільних наук при Львівському державному університеті ім. І. Франка (1964-1967), захистив кандидатську дисертацію з філософії, працював в Лісотехнічному інституті, в якому створив і очолював кафедру філософії, навчався в докторантурі (1969-1974), від 1974 до 1997 працював в Інституті суспільних наук АН України (зараз Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України) завідуючим і провідним науковим співробітником відділу філософії.

В непростих умовах цього регіону, коли у 90-х роках для багатьох філософських кадрів виникла нелегка ситуація, організував групу філософів і разом з ними утворив на початку 1992 року Львівську філософську спілку «Cogito», яку очолив як її голова, а з січня 2001 року як її Президент.

В 1994 року обійняв посаду директора Інституту філософії, логіки і соціології, створеного за його ініціативою Львівською філософською спілкою. Від 1997 року очолює журнал “Філософські пошуки”(створений за його ініціативою), якого видано 25 номерів. Ініціатор утворення у 1997 році і президент Української асоціації філософських спілок Одночасно є співзасновником Філософського фонду України, співзасновником і академіком української Академії русистики, почесним академіком академії історії та культури євреїв України імені Шимона Дубнова. На одній з міжнародних наукових конференцій у Польщі проф. Верніков М. М. виступив з ініціативою створення Міжнародного товариства філософів слов'янських країн. Він є членом редколегії часопису філософів слов'янських країн “Софія” (Жешув, Польща), а також редколегії наукового квартальника “Шкісе гуманістичне” (Ольштин, Польща), заступником редактора серії “Філософія” Віснику Одеського національного університету, членом редколегії наукового часопису “Перспективи” (Одеса) ті ін.

Ініціатор проведення і організатор багатьох наукових конференцій з філософії і історії філософії. У 1967 році була проведена у Львові перша міжнародна наукова конференція з історії філософії України, на якій були присутні П. В. Копнін, В. І. Шинкарук, філософи майже з усієї України, інших республік Радянського Союзу: з Казахстану, Грузії, Білорусії (у тому числі директор Інституту філософії і соціології Є. М. Бобосов та ін.), з Москви, Ленінграду та ін. У 1977 році — проведено наукову конференцію разом з Інститутом філософії АН УРСР (академік В. І. Шинкарук) і Академією суспільних наук при ЦК КПРС (член-кор. АН СРСР М. Т. Іовчук). У 1995 році з ініціативи проф. Верникова М. М. була проведена Львівською філософською спілкою “Cogito” спільно з Інститутом філософії ПАН і Варшавським університетом міжнародна наукова конференція, присвячена 100-річчю Львівсько-варшавської філософської школи. За час його роботи в Одеському національному університеті з ініціативи професора Верникова М. М. відбулось 10 міжнародних і Всеукраїнських наукових конференцій, в тому числі присвячених філософським проблемам гуманізації освіти в Україні (травень 2002), розвитку філософських і культурологічних ідей в Україні в контексті світового соціокультурного процесу (травень 2004). Остання конференція проведена спільно з Львівським університетом “Ставропігон” у Львові і Одесі. Проведена міжнародна наукова конференція, присвячена 120-річчю видатного українського і польського філософа, психолога і педагога академіка Степана Балея, яка відбулася у 2005 році у Львові і Одесі зусиллями філософського факультету Одеського національного університету спільно з Львівським Науково-практичним центром Інституту психології і педагогіки АПН України і університетом “Львівський Ставропігон”.

Наукова спеціалізація: історія філософії (насамперед, вітчизняної і польської) та соціальна філософія. У 1964 році започаткував в Україні фундаментальне вивчення Львівсько — варшавської філософської школи, дослідив історію її виникнення і розвитку. На відміну від погляду на неї як на *логічну* школу, що панував в філософії у радянський період, запро-

понував і всебічно обґрунтував її трактування як *філософського* напрямку, розкрив її ідейно-теоретичні джерела, єдність концептуальних засад і місце у вітчизняній та світовій філософській думці. Відносячи її в цілому до сциєнтистсько-аналітичних рухів, одночасно сприяв утвердженню широкого погляду на неї, чим започаткував в країні багатопланове вивчення її доробку, спрямоване на дослідження її загально — філософської платформи, внеску її представників (окрім логіки і методології науки) у психологію, педагогіку, етику, естетику і інші галузі знань. Висвітлив характер і основні напрямки польської філософії кінця XIX — першої третини XX століть, її розвиток у зв'язках з українською філософією цього періоду, започаткував в Україні фундаментальне вивчення поглядів видатного українського і польського філософа, психолога і педагога академіка Степана Балея, створив першу повну бібліографію його праць і розпочав перше українське академічне видання Зібрання праць С. Балея у 5 томах і 2 книгах. Дане видання, здійснення якого пов'язане з великою дослідницькою працею, започатковує в Україні новий науковий напрям, що синтезує персоналістсько-екзистенціальний філософсько-світоглядний погляд (з елементами номіналізму і антропологізму) з психологічним підходом у теорії і практиці педагогіки і виховання. В історії української філософії XIX — XX століть досліджує гуманістичні тенденції персоналістсько-екзистенціального спрямування.

У цьому ж ключі розглядає і соціальну філософію. Запропонувавши, на протилежність лінійним уявленням, новий, релятивно-інтенційний критерій історичної типології суспільств, який бере за основу співвідношення суспільства і конкретної людини, виділяє соціоінтенційний і гомоінтенційний типи суспільств, культур і цивілізацій. Вважає, що у попередній історії переважно панував соціоінтенційний принцип, і тому класична соціальна філософія виражала погляд зовнішнього суспільства і слугувала його описові. Глобальна криза суспільства XX століття є проявом історичної вичерпаності соціоінтенційного принципу і повороту до суспільства гомоінтенційного типу. На відміну від класичної соціальної філософії, пропонується екзистенціальна соціальна філософія, яка, на думку автора концепції, є адекватним теоретичним описом нового суспільства, особливо екзистенціальної онтології. Опублікував 152 наукові праці.

Праці: *Философская концепция Львовско — варшавской школы* // *Вопросы философии*. — 1969. — № 6; *К истории Львовско — варшавской школы* // *Философские науки*. — 1969. — № 4; *О номиналистическом материализме Т. Котарбинского и С. Лесневского* (спільно з проф. І. С. Нарським) // *Философские науки*. — 1972. — № 4; *Методологический анализ кризиса философского идеализма. На материалах польской философии конца XIX — первой трети XX в.* — К.: *Наук. думка*, 1978 (монографія); *Философские взгляды К. Твардовского* // *Философские науки*. — 1977. — № 2; *До історії вивчення Львівсько — варшавської філософської школи в Україні* // *Український освітній журнал*, 1995; *Слово про академіка Степана Балея* // *Філософські пошуки*. Вип. IV, 1997; *Проблема особистості в наукових працях Степана Балея* // *Там само*; *Бібліографія праць Степана*

Балея // Там само; Спадщина Степана Балея в контексті сучасного суспільного розвитку і його тенденцій // Філософські пошуки. Вип. 1X, 1999; Життя і наукова діяльність академіка Степана Балея // Філософська думка. — 2001. — №5; Екзистенціальна онтологія і філософська антропологія // Філософські пошуки. Вип. III — Львів-Одеса: Cogito — Центр Європи, 1997.

Олександр Владиславов